

Encyklopedia Solidarności

<https://encysol.pl/es/encyklopedia/hasla-rzeczowe/14619,Teatry-alternatywne-w-Lublinie.html>
2021-09-24, 10:38

Teatry alternatywne w Lublinie

Teatry alternatywne w Lublinie, w l. 70. i 80. działały zespoły zw. z nurtem teatru eksperymentalnego: Grupa Chwilowa, Provisorium, Scena 6, Scena Plastyczna KUL (od 1970, twórca Leszek Mądzik), Teatr Wizji i Ruchu (1969–1991, twórca Jerzy Leszczyński), oraz Ośrodek Praktyk Teatralnych Gardzienice (Gardzienice k. Lublina; od 1977, twórca Włodzimierz Staniewski). Od 1966 w Lublinie festiwale teatralne: do 1974 Studencka Wiosna Teatralna (inicjator Andrzej Rozhin, twórca Teatru Gong 2), 1976–1981 Konfrontacje Młodego Teatru (patronat ZSP/SZSP, 1981 – NZS).

Grupa Chwilowa, Provisorium i Scena 6 były teatrami studenckimi, z siedzibą w Akademickim Centrum Kultury UMCS Chatka Żaka; działały pod patronem ZSP/SZSP.

1972 teatr Provisorium powołali: Stefan Aleksandrowicz, Wiesław Kaczkowski i Jan Twardowski. Od 1976 nowy skład zespołu, pod kierunkiem Janusza Opryńskiego, i koncepcja teatru; spektakle: *W połowie drogi* (1976, oparte na *Ferdydurke* Witolda Gombrowicza), *Nasza niedziela* (1978, m.in. teksty Czesława Miłosza, Marka Hłaski, W. Gombrowicza i Anatola Sterna), *Nie nam lecieć na wyspy szczęśliwe* (1979), uznany za jeden z najważniejszych w dorobku teatrów alternatywnych w tym okresie, *Pusta estrada* (1981, wg m.in. Fiodora Dostojewskiego, Rainera Marii Rilkego i Wieniedikta Jerofiejewa), *Wspomnienia z domu umarłych* (1983, wg *Innego świata* Gustawa Herlinga-Grudzińskiego), *Dziedzictwo* (1987, na podst. *Końca legendy* Jana Józefa Szczepańskiego). 1996–2008 zespół występował z Kompanią Teatr. Współcześnie wystawił m.in.: sztuki *Emigranci* (2009, wg S. Mrożka), *Bracia Karamazow* (2011, wg F. Dostojewskiego), *Biesy* (2019, wg F. Dostojewskiego, z Teatrem Dramatycznym). Z Provisorium związani byli m.in.: Jacek Brzeziński (nadal aktor teatru), Maria Czarnecka, Krzysztof Hariasz, Jan Maria Kłoczowski, Andrzej Mathiasz

i Sławomir Skop.

1975 powstanie teatru Grupa Chwilowa jako kabaretu Nazwać – Grupa Chwilowa, założony przez Krzysztofa Borowca (kierownik zespołu), Jana Bryłowskiego i Bolesława Wesołowskiego. Debiut. spektaklem *Scenariusz* (1976), nast. powstały, jako kreacje zespołowe, wykorzystujące własne teksty artystów: *Pokaz* (1977), *Lepsza przemiana materii* (1978), *Martwa natura* (1980), *Cudowna historia* (1983). Z zespołem związani m.in.: Jerzy Lużyński, Elżbieta Bojanowska, Renata Dziedzic, Grzegorz Linkowski, Tomasz Pietrasiewicz, Krystyna Tatko i Józef Emil Warda (także Provisorium). W nowym składzie m.in.: *Postój w pustyni* (1991), *Album rodzinny* (1998).

1976 powstanie teatru Scena 6, jego założycielem, kierownikiem artystycznym i reżyserem Henryk Kowalczyk. Z teatrem związani m.in. Roman Baranowski, Urszula Brytan-Golejewska, Witold Dąbrowski, Andrzej Golejewski, Mirosława Jaworska, Zbigniew Jaworski, Jacek Wilczyński. Spektakle m.in.: *Ład* (1976), *O nas samych* (1977, we współpracy z W. Staniewskim), *Odwyk* (1978), *Zesłani do Raju* (1980), *Psalmy* (1985, m.in. teksty Hermanna Brocha, C. Miłosza, Williama Szekspira), *Joplin – to ja* (2000).

Repertuar teatrów nie miał charakteru politycznego, artyści dążyli do poszerzenia obszaru wolności w kulturze, poszukiwali nowych form artystycznych i tekstów, które wyrażą ich głos w dyskusji o współczesnym świecie. Spektakle diagnozowały relacje między ludźmi, mechanizmy władzy i ich wpływ na jednostki i społeczeństwo. Wokół teatrów i corocznych Konfrontacji Młodego Teatru (na których m.in. prezentował spektakle Teatr Ósmego Dnia) skupiło się środowisko kontestujące rzeczywistość polityczną PRL.

V 1976 pierwszy powielacz, przekazany przez Piotra Jeglińskiego, przewieziony z Londynu do Lublina przez Wita Wojtowicza, aktora Sceny Plastycznej KUL w bagażach teatru. Artyści teatrów utrzymywali kontakty z opozycją w Lublinie i Warszawie, od IX 1980 na UMCS współtworzyli NZS (A. Mathiasz, J.E. Warda, Wiesław Ruchlicki) i „S” (K. Hariasz). XII 1980 Provisorium i Grupa Chwilowa (z Teatrem Jedyńka,

Teatrem Ósmego Dnia i Sceną Plastyczną KUL) wystąpiły na festiwalu Teatr Studencki Robotnikom Gdańska'80, towarzysząc odsłonięciu pomnika Poległych Stoczniovców. Po 13 XII 1981 kilku aktorów prowadziło działalność podziemną (udział w strajku po wprowadzeniu stanu wojennego, druk i kolportaż wydawnictw); internowani K. Hariasz, W. Ruchlicki, S. Skop, J.E. Warda; K. Hariasz i A. Mathiasz skazani w procesach karnych. Ze względu na tematykę cenzura ograniczała wystawianie niektórych spektakli, np. *Pokazu Grupy Chwilowej*; Provisorium na każdą otwartą prezentację *Naszej niedzieli* musiał uzyskać odrębną zgodę ZG SZSP. VI 1983 Urząd Kontroli Publikacji i Widowisk w Lublinie nie wydał zgody na wystawienie *Wspomnień z domu umarłych*, mimo to spektakl grany wielokrotnie. 1983 teatry usunięte z Akademickiego Centrum Kultury UMCS; formalnie dlatego, że artyści nie byli studentami; 1984–1986 działały przy Lubelskim Domu Kultury; 1987–1991 w ramach Lubelskiego Studia Teatralnego z siedzibą w Bramie Grodzkiej (z Teatrem Wizji i Ruchu). Udział zespołów w festiwalach i konkursach w kraju i za granicą. Grupa Chwilowa (za *Postój w pustyni*, 1991) i Provisorium (za *Z nieba przez świat do samych piekieł*, 1992 i *Ferdydurke*, 2001) otrzymały prestiżową Fringe First na Międzynarodowym Festiwalu Teatrów Awangardowych w Edynburgu.

Małgorzata Choma-Jusińska

[Region Środkowo-Wschodni](#), [Lublin](#)

[Poprzedni](#)
[Następny](#)

[Zgłoś błąd lub potrzebę uzupełnienia](#)